

Bibelen ut til folket

Impulser fra bibelbevegelsen i dagens Latin-Amerika*

CARLOS ARTHUR DREHER

Bibelbevegelsen i Latin-Amerika

Bibellesning er bemerkelsesverdig nærværende i Latin-Amerika i disse dager. Fra Mexico til Argentina, i Sentral-Amerika, i Caribien, i nesten alle land i Sør-Amerika uten unntak er bibellesning påtagelig nærværende. I tusener av basisgrupper, i kirken såvel som i folkelige bevegelser, blant legfolk og kirkelige tjenere, blant pastorer og akademikere er det en fornyet interesse og en ny hengivelse til bibellesning. Overalt blomstrer det med møter, seminarer og utdanningsprosjekter som har som mål å styrke bibelkunnskapen og den metode som kan hjelpe frem den folkelige lesning av Bibelen som blir praktisert av de fattige.

Vi kan allerede nå tale om en bibelbevegelse i Latin-Amerika. Fra basisgruppene utvikler denne bevegelse seg som et nettverk. De organiserer seg selv, de utveksler informasjon og gir hverandre gjensidig støtte. Faktum er at det er i denne bibelbevegelse at det økumeniske fellesskap også blomstrer mest. Der er det økumeniske fellesskap født spontant. Dette nettverk for bibellesning blir understøttet av kirkene, selv om ikke kirkene alltid fremmer bevegelsen, og den utvikler seg i møtet mellom mennesker som beveges av den samme kjærlighet til Bibelen og til de fattige. Med andre ord, denne bevegelse er født og har vokst frem i den brutale erfaring med vår økonomiske, sosiale og politisk umenneskelige virkelighet, den har vokst frem fra det spørrende rop til Gud om Guds nærvær midt i denne virkelighet. Ja, de latin-amerikanske folks lidelse – og i videre forstand hele den tredje verdens lidelse – gir i dag fødsel til en økumenisk kjærlighet til Bibelen.

Allt dette begynte i større eller mindre grad allerede for 20 år siden. Bevegelsen har derfor en historie, en historie som også gir løfter om

fortsatt liv for en lang tid fremover, slik vi kan se det i dag. Til tross for en stadig forverring av vår situasjon, til tross for en voksende økonomisk krise etter at vi har fått en enhetlig verdensøkonomi etter fallet av Øst-Europa og Gulf-krigen, og på tross av den åpne krig mot de fattige slik den fremmes i våre land, så fortsetter bibelbevegelsen med løftet hode og med håp. For den er beredt alltid å begynne sitt enkle arbeid med bibellesing på nytt sammen med de fattige og med de fattiges perspektiv. I Skriften søker denne bevegelse å finne løftene og bekræftelsen av et mer verdig menneskelig liv, i en tid der majoriteten av de folkelige bevegelser har mistet håpet og er uten kraft.

Dette perspektiv med håp mot alt håp har ganske visst også båret frukter i vår historie. Vår bibelbevegelse ble til og blomstret under de militærdiktaturene som hadde makten i vårt folk på 60 og 70-tallet. Dog startet det nok enda tidligere. Også før 60-årene, og da tenker jeg primært på Basil, var det noen røster som kunne høres midt i kirken, røster som talte inn i den økonomiske og sosio-politiske situasjon som vi levde i. Her må det bemerkes at majoriteten av disse røster kom fra protestantiske miljøer.

Men det som skulle bli avgjørende, var den nye åpning for bibellesing i den romersk-katolske kirke. Det begynte med det annet Vatikan-konsil, og derfra fikk bibelbevegelsen viktige impulser. Faktum er at en helt ny teologisk refleksjon vokste frem og kulminerte i Gustavo Gutierrez' bok *Liberation Theology* (Frigjøringssteologi), en bok som ble publisert i 1970. Denne boken hadde som sin viktigste kilde den latin-amerikanske bispekonferanse i Medelin (1968). Ved denne konferansen foretok den katolske kirke «et bevisst valg for de fattige,» og dette har fått en stor betydning for den universelle kirke.

Vatikankonsilets nye fokus på bibellesing og den dype refleksjon over ondskaper på vårt kontinent synes for meg å være to fundamentale motivasjonsfaktorer som skapte den nye bibellesing blant de fattige. Her dreier det seg ikke bare om direkte og enkel bibellesing, men om å lese Bibelen med de fattiges perspektiv og om de fattiges egen bibellesing. Ja, det dreier seg også om noe mere, det er bibellesing i et fellesskap. Fenomenet med de kristne basismenigheter (basisfellesskap) er en tredje vesentlig motivasjonsfaktor i den latin-amerikanske bibelbevegelse.

Den protestantiske verden ble overrasket: katolikkene leser Bibelen! Denne nyheten var av en slik betydning at den fikk mange til å sette spørsmålsteget ved deres egen evangeliske identitet. Den negative avgrensning i forhold til katolikkene var ikke lenger tilstrekkelig for å bekrefte troen. Dersom katolikkene nå leser Bibelen, hvor er det spesi- fikke ved den protestantiske tradisjon?

Rent bortsett fra overraskelsen og underet, sannheten er at bibelbevegelsens fremvekst i den katolske kirke er vesentlig for å kunne forstå dens dynamikk. For det første ble det vekket til live en ny interesse og nysgjerrighet omkring Bibelen blant lekfolk, en nysgjerrighet om en bok som frem til da hadde vært ukjent. For det andre fantes det i disse sammenhenger ingen bibelsk fortolknings-tradisjon med prestelig dominans, og dette gav rom for en demokratisk og kreativ bibellesing. Blant protestantene var det en voksende stagnasjon i bibelkunnskap og bibelbruk. Blant protestantene var ikke bibellesing noen vesentlig nyhet, og for dem var bibelfortolkingen preget av prestenes forkynnelse, – en forkynnelse som også bestemte deres bibelstudium i grupper der pastorene alltid hadde det siste ord.

Likevel, fremtidsrettede grupper blant de evangelikale og evangeliske kristne hilste den bibelske fornyelsesbevegelse med glede. Mange sluttet seg til bevegelsen og ble aktive i den, slik at det fra begynnelsen av var en økumenisk bevegelse. Fra begynnelsen var også initiativene avgrensede og isolerte. For det meste dreidde det seg om møter i menigheter og i bispedømmer. Fokus manglet. Men så begynte grupper og ledere å bli oppmerksomme på tilsvarende aktiviteter og grupper andre steder. Sakte men sikkert vokste det fram et ønske om å utveksle erfaring og forbedre metodene (metodologien) i denne bibellesing.

Det var fra dette ønsket, som kom fra eksisterende bibelgrupper i basismenighetene, at Senteret for Bibelske Studier i Brasil ble født (Centro de Estudos Biblicos – CEBI). I dag er dette navn den sterkeste referanse for folkelig lesning av Bibelen i Brasil. Men det er viktig å være forsiktig slik at navnet ikke spres på imperialistisk vis til andre land, som om bibelarbeidet i Brasil har intensjonen om å bestemme bibellesing blant andre folk på andre steder. Ethvert folk, enhver kultur har sin egen typiske måte å fortolke Skriften på i sin kontekst. Men nettopp slik er CEBI i praksis synonymt med det å lese Skriften med de undertryktes perspektiv.

På tross av at det kalles et senter, vokste CEBI frem fra de behov som isolerte grupper hadde for hjelp i sin bibellesing. Det begynte i 1978 ved at ledere fra forskjellige deler av landet ble samlet, – ledere som var involvert i denne typen bibelarbeid. Her samtalte de om sine erfaringer og sine vansker, og sammen søkte de nye løsninger. Fra dette møtet vokste de første bibelkursene frem på nasjonalt plan. Fra de forskjellige regioner kom folk til samlinger av én måneds varighet, både for å gå dypere inn i Skriften, og for å utvikle den folkelige metode i bibellesingen videre.

For å koordinere dette arbeidet ble det så etablert et senter. Denne

utviklingen skjedde med bakgrunn i de katolske kristnes erfaring, og her inntar den katolske munken Carlos Mesters en æresplass. Med et doktorat i Den Hellige Skrift lyktes Mesters likevel å kommunisere Bibelens budskap både muntlig og skriftlig på en slik måte at både fattige og de som var halvt analfabeter lett kunne forstå ham. Kanskje er dette hemmeligheten ved den nye bibellesebevegelsen i Latin-Amerika: å være enkel i språket samtidig som en er dypt vitenskapelig. På sine reiser fortsatte Carlos Mesters å klargjøre og styrke den metode han foreslo, og som vi skal tale om nedenfor.

Den sterkeste impuls til å danne senteret som sådan, som en katalysator og som hjelpeinstrument for aktivitetene i basis-menighetene, kom imidlertid i første rekke fra de protestantiske miljøene. Protestantene hadde allerede sitt økumeniske senter for dokumentasjon og informasjon (CEDI – Ecumenical Center for Documentation and Information), og samarbeidet om denne institusjon førte også til et betydelig økumenisk samarbeid som ledet frem til dannelsen av CEBI.

I begynnelsen besto senteret kun to personer, broder Carlos Mesters og en sekretær. I dag, 14 år senere, er vi bare så vidt noe større: 12 personer som på heltid og deltid arbeider i et territorium som dekker 8.500.000 kv.km. All annen aktivitet utføres og utvikles av frivillige og midlertidige medarbeidere. Sannheten er at CEBI fortsetter å være en integrert del av basismenighetene også i dag.

CEBI er organisert i 23 av de 27 statene i Brasil. Noen av statene har gått sammen i en regional sammenslutning (pool), og vi har fem slike regioner. Enhver stat og noen av de regionale sammenslutningene arbeider også med kurser som gir videre utdanning, de utveksler erfaring og driver med aktiv organisasjonsutvikling og utbredelse av bibelarbeidet. Gjensidig støtte, det å dele erfaringer og få kjenne enhet og fellesskap, er meget vesentlig.

Kanskje må jeg understreke at dette nettverk og disse institusjoner ikke eksisterer for sin egen skyld. På tross av dets felleskristne karakter og på tross av dets interne organisasjon, er senterets aktiviteter dypst sett en funksjon av den kristne menighets tjeneste for de fattige og fullføres i de forskjellige menighetene og kirkene.

På nasjonalt plan er CEBI involvert i utdanningsprogram, publikasjoner, spiritualitet, økumenisk samarbeid og utvikling av nasjonale og internasjonale nettverk. Noe mer informasjon om disse.

Innen opplæring og utdanning søker CEBI å få frem folkelige bibelformidlere (assessores). For at dette skal skje, holdes det en rekke kurs. Hvert år er det et månedslangt kurs for å opplære og utdanne slike folkelige bibelformidlere (capacitation course for assessores). Et om-

fattende kurs med periodiske studier i løpet av fem år gjennomføres også med deltakere der hvor de bor (extension courses). I tillegg til dette, er det også et seks måneders intensivt kurs. Siden 1991 har CEBI understøttet og gjennomført slike kurs også i andre land, utenom Brasil. I 1991 ble et slikt intensivt kurs holdt i Mexico, i 1992 i Columbia, i 1993 i Chile, og i 1994 vil det komme tilbake til Brasil. I tillegg til disse kursene er det også mange andre kurser og seminarer som har som mål å styrke kunnskapen til de personer som allerede gjør tjeneste som bibelformidlere.

Når det gjelder publikasjoner, produserer CEBI en informasjonsbulletin «Por tras da Palabras» (Bak ordene) og særskilte tillegg for arbeidet i basis-menigheten. Det er 18 regulære nummer for denne bulletinen i løpet av et år, og i tillegg kommer noen særhefter. I tillegg til dette, så har CEBI også gitt opphav til en rekke andre publikasjoner: En bibelkommentar (tolv bind er trykket); et bibelsk tidsskrift for de pastorale medarbeidere (Estudos Biblicos) med 32 bind offentliggjort mellom 1984 og 1992, og endelig bibelsk tidsskrift (Revista de interpretatao Biblical Latino-americana – Latin-American Biblical Review) med 10 nummer publisert siden 1988. De siste publikasjonene har i dag sitt eget redaksjonsråd. En rekke organisasjoner i Europa har gitt oss finansiell støtte til dette.

Endelig er det nødvendig å understreke at den latin-amerikanske bibelbevegelse nå også vokser med både glede og entusiasme utenfor Brasil. Bibelbevegelsen har særskilt vokst via det felles bibelprogram som en felles latin-amerikansk nettverksorganisasjon står for, RED, som står i kontakt med Kirkens Verdensråd (CPID). Dette nettverksprogram stimulerer organiseringen av bibelarbeid i alle deler av Latin-Amerika.

2. Litt om metoden

Den latin-amerikanske bibelbevegelse bygger på en egen metodikk. Jeg vil omtale de metodiske spørsmål i to henseender. Før det første er det vesentlig å si noe om måten vi behandler spørsmålet om metode i våre opplærings- og utdanningskurs. Her legger vi vekt på fortelling om emmausvandrerne (Luk 24, 13–35). Vi forsøker å få deltakerene til å oppdage hvordan Jesus arbeidet med disiplene, og vi foreslår at de arbeider med folk rundt seg på samme vis.

La oss gå tilbake til teksten om Emmaus-vandrerne og samtidig peke ut de pedagogiske steg som denne fortellingen reflekterer:

1. Disiplene er frustrerte og motløse over det som hadde hendt ved Herrens korsfestelse og død, og de forlater Jerusalem for å gå til Emmaus. Da kommer Jesus til dem, og han lytter til deres samtale.

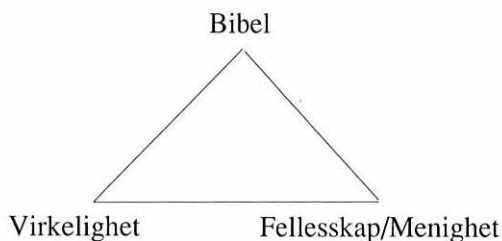
- Det at Jesus lytter intenst og dypt, er viktig som bakgrunn for Jesu spørsmål (v. 13–14).
2. Jesus stiller sitt spørsmål både skarpt og klart. Han vil at disiplene, som ikke gjenkjenner ham, med egne ord skal beskrive den brutale virkelighet som de kjenner på. De skal selv analysere situasjonen slik de ser den (v. 15–18).
 3. Det er disiplene som taler mest i vår tekst (v. 19–24). De gjenforteller begivenhetene, og de legger vekt på elementer som gjør at de kjenner på frykt og lidelse: der var korset, en brutal død som var fremmet av de religiøse maktgrupper – prestene, og den politiske makt – autoritetene. I tillegg var de også preget av en ideologisk (eller religiøs) fordom: « . . . og vi som hadde håpet at han var den som skulle forløse Israel.» Slik lederne hadde undertrykket, slik kan også ideologier undertrykke. Dette var de kreftene som hindret dem i å se Jesus.
 4. Jesus utlegger Skriften for disiplene (v. 24–27). Det er interessant og verdt å merke at Bibelen ikke er det første steg i Jesu handling og samtale med disiplene. Bibelen kommer på andre plass. Ordet, i den grad det er disiplenes historiske og religiøse ihukommelse, brukes bare i den grad det knytter til den realitet som de erfarte. Teksten vil tale i rammen av folks liv. Derfor er det første steg å kjenne til dette liv, slik det forklares av disiplene med deres egne ord.
 5. Jesus utlegger Skriften, og selv da ser ikke disiplene ham. Bibelteksten alene er ikke tilstrekkelig til å åpne våre øyne. Bibelen kan sette hjertene i brann (v. 32), men noe mere er samtidig nødvendig.
 6. Dette er det daglige livs praksis som Jesus demonstrerer når han bryter brødet. Når han enda en gang bryter brødet og deler fellesskapet, er et utkast til en ny praksis som skal følges av hans disipler. Dette er det han vil at hans disipler skal se. Uten denne praksis med brødet som brytes, blir Ordet bare noe som gjør at våre hjerter brenner inne i oss.
 7. Når deres øyne åpnes, da forsvinner Jesus. Hans oppdrag er fullført. Nå skal disiplene fortsette dette oppdrag. Jesu fysiske nærvær er ikke lenger nødvendig. Disiplene vet hvordan de skal forsette hans oppdrag, når de aksepterer deres egen modenhet i tro. De drar tilbake til Jerusalem og forteller om det de har opplevd. På tross av at kreftene bak korset fremdeles er der – den religiøse makt, den politiske makt, den ideologiske makt, så frykter ikke disiplene. Det er der de skal søke den nye livspraksis, og han er den ene som er i stand til å knuse frykten, korset, lidelsen.

Denne korte beskrivelsen klargjør de viktige punktene i vår metodologi. Kort sagt, det er av avgjørende betydning at vi begynner med å lytte dypt

og uttømmende til virkeligheten. Denne måte å lytte på tar også hensyn til den forståelsen som folk har av sin egen virkelighet. Den måten som de intellektuelle fortolker Skriften på, den interesserer oss ikke. Derimot er det nødvendig for oss å forsøke å se slik som folket ser.

Skriften kommer på andre plass, og her er det nødvendig også å søke frem til de tekster og fortellinger som belyser den virkelighet som vi selv beskriver. Vi bruker ikke bestemte tekstrekker. Vi bruker hele Bibelen, men med fokus på tekster som hjelper de fattige til å forstå sin situasjon og til å søke løsninger på deres problemer. Denne forståelse av livet og Bibelen, såvel som løsningen på problemene kan ikke søkes på individualistisk vis. Dette må skje i fellesskapet. Bare i fellesskapet er det en samstemmig forståelse av problemer og løsninger. Bare i fellesskapet kan det være en samstemt forståelse av Ordet. Bare i fellesskapet kan en utvikle og gjennomføre en ny livspraksis

Her kommer vi så til det andre element i våre metodologiske overveielser. En folkelig lesing av skriften i Latin-amerika kan sees i et hermeneutisk triangel:

Troen fødes i sammenhengen og forholdet mellom Bibelen, virkeligheten og fellesskapet/menigheten. Ingen av de tre vinklene kan være fraværende. Og disse tre vinkler bidrar til det fundamentale: til menneskeverd og et menneskeverdig liv. Slik Augustin sa, Gud skrev to bøker: livet og Bibelen. Den første bok er livet selv, den andre ble skrevet for livets skyld. Bibelen og livet er fokus og objekt for vårt studium og for vår tro.

Dess mere livet preges av lidelse, dess mere må de fattige og undertrykte søke Guds vilje i Bibelen og en måte å komme over/gjennom lidelsen.

3. Bibelen og de fattige

Nå kan det settes spørsmålsteget ved legitimiteten av å lese Bibelen med de fattiges perspektiv. Når alt kommer til alt, taler ikke Bibelen om

menneskelivet som et hele? Å lese med de fattiges perspektiv, vil ikke det være reduksjonisme? Og i så fall, gjør vi ikke troen om til en ideologi? Hva blir igjen av det åndelige ved en slik lesning?

Allerede innlegningsvis er det nødvendig å si: i Latin-Amerika er vi overbevist om at Bibelen er de fattiges og undertryktes bok. Guds åpenbaring i Bibelen finner sted på deres veier som befinner seg på bunnen av menneskenes historie.

Det er utallige tesktavnsnitt i Bibelen som bekrefter en slik påstand. Dess mere vi studerer bibeltekstene sammen med de fattige, dess mere finner vi elementer som styrker denne påstanden. Faktum er at det ikke er mange sider i Bibelen som ikke taler om fattige og lidende menn og kvinner. Det var på deres vegne profetene i Det gamle testamente talte. Det er til dem Jesus fra Nasaret i første rekke rettet sitt budskap. Ja, det er også slik at i de viktigste øyeblikk i Skriften blir dette uavvendelig klart og gjennomsiktig. Jeg tenker på de to begivenheter som omfatter utferden fra Egypt (Exodus) og korset.

Exodus – utferden og frigjøringen fra Egypt – har alt i lang tid vært et viktig tema i Latin-Amerika. Frigjøringen av slavene var og fortsetter å være en kilde til stor inspirasjon for frigjøringsteologien. Men det er ikke i dag oppdagelsen er gjort at Exodus er selve kjernehendelsen i Det gamle testamente. Alt i 1930 skrev Gerhard von Raad om dette i en artikkel der han analyserte de historiske bekjennelsene i Det gamle testamente (i artikkelen «Das Formgeschichtliche Problem des Hexateuch»). I Israel eldste bekjennelse er Exodus selve temaet, utferd og frigjøring er det sentraltema som formet gudsfolkets tro. 2 Mos 3 er uten tvil den mest fortettede teologiske avhandling i Det gamle testamente. Det øyeblikk da de hebreiske slavene blir frigjort er det privilegerte og viktige øyeblikk når Jahve åpenbarer seg (se 2 Mos 6,2ff). Israels Gud åpenbares som den som hører folkets rop og kommer for å frigjøre dem. Det er her, midt i den mest grusomme undertrykkelse folket opplevde, at Gud blir åpenbar. Og Guds folk, det er slavene som ble hårdt undertrykket av Farao. Slik Jorge Pixley har sagt, når du spør hvem Gud er i Det gamle testamente, så er det bare ett svar som er mulig: Gud er han som førte slavene ut av Egypt.

Det er dette tema som gjør at profetene hever sin røst til forsvar for de fattige (Amos 2,6ff; 8,4ff; Jes 3,14–15; Mika 2,1–5.8–9; 3,1–4: etc.). Campesinoene hos oss mister sitt land, de er som Nabot (1 Kong 21), hustjenerne er som Hagar (1 Mos 20), og slik er også mange andre vitnesbyrd om at Guds folk blir dannet av utarmede folk.

Det er ikke annerledes med Det nye testamente. Der er det Kristi kors som inntar den sentrale plassen. Korset er det endelige uttrykk for

undertrykkelse, for grusomhet som blir påført de små av denne verdens makter. Det er nettopp på korset at Gud blir åpenbart. Vi forkynner Kristus korsfestet, sier Paulus (1 Kor 1,23). Jesu kors stemmer overens med hans forkynnelse som gjelder «de fortapte får av Israels hus» (Mat 15,24), og som blir forstått av de minste (Mat 11,25). Jesu evangelium forkynnes for de fattige (Luk 4,16ff). Jesu disipler kommer også fra dette miljø, og det er til de syke, til kvinnene, til de som er marginalisert i samfunnet, at Jesus taler.

Exodus (utferden) og korset taler om menn og kvinner som er utarmet, som er marginalisert og undertrykket. Exodus og korset taler om den Gud som blir åpenbart her, nettopp fordi denne Gud ikke ønsker slaveri og død, men frihet og liv for alle sønner og døtre. Påsken er feiringen av denne sannhet, med den foreløpige frihet fra Egypt og på avgjørende vis i Jesu Kristi oppstandelse. Det opphører aldri å bli interessant at det nettopp er i påskefesten/passasje-festen som skjer at vi feirer minnet om disse to fundamentale begivenheter i Skriften.

Bibelen er derfor de fattiges hukommelse av Gud. Den taler ikke bare om dem. Den setter dem i vitneboksen. Det er de som forteller denne historien. I det hele gjenspeiler Bibelen deres situasjon og syn. Det er ikke vanlig at det er undertrykkerne og utbytterne og seierherrene som forteller historien om sine offer. For Bibelen imidlertid er det slik at dens fortellinger ble fortalt og overlevert av de fattige. Det er de fattige som er dens forfattere.

Intet er derfor mere legitimt enn at også de fattige i dag er og kan være kvalifiserte fortolkere.

4. De fattige og Bibelen

Hva skjer så med de fattige når de leser Bibelen? Allerede spørsmålet gjenspeiler en vanskelighet. Å lese er vanskelig på vårt kontinent. De fattige er i hovedsak analfabeter eller halvt analfabeter. Det er bare få som har hatt adgang til skolegang, og utdanning er forbeholdt de få. Likevel, de leser. De leser med øyets hukommelse, og det er skarpt blant analfabetene. De husker fortellingene og tekstene som blir lest av andre. De leser og med store vansker. Men de fortsetter å lære å lese ved å lese Bibelen. Ja, noen ganger utvikler leseopplæringen seg nettopp fra Bibelen.

De leser fordi de ønsker å oppdage denne bok som er så kjær for dem. I Latin-Amerika er folks religiøsitet svært sterk. Deres absolutte avhengighet av Gud og av Guds underverk er en del av deres daglige liv. Ja, mirakler – underverk! Det største av underverkene er motta en

måneds lønn på 30 US\$ slik at en kan underholde en familie på fire eller flere og leve enda en måned. Folkene i Latin-Amerika lever og opplever mirakler hver dag. Og de tror, ja de har en dyp tro.

Når en har en slik tro, enkel, ja nesten barnslig, så er det ikke vanskelig å komme til Bibelen eller bli tatt inn i Bibelen. Det minner oss om Jesu ord: «Jeg priser deg, Far, fordi du har skjult dette for kloke og forstandige, men åpenbart det for enfoldig.» (Mat 11,25).

Men det er ikke bare p.g.a. deres religiøsitet at de fattige leser Bibelen. Det er også andre motiver. Den viktigste grunn, slik det synes meg, er at de undertrykte kjenner igjen sine egne trekk i Bibelen. Der møter de seg selv i de forskjellige personligheter i Bibelen. Der ser de sin egen situasjon gjenspeilt, ikke på identisk vis, men på analogt vis, på utallige sider i Bibelen.

Det er ikke vanskelig for en campesino å gjenkjenne seg selv i bildet til et menneske som er skapt av Gud fra den jord der det drives jordbruk. Det er heller ikke vanskelig for menn og kvinner å kjenne seg igjen i profetens ord når han klager ove de «som legger hus til hus, og føyer åker til åker» (Jes 5,8). De finner seg selv igjen i fortellingen om Nabot (1 Kong 21), i tekstene hos profeten Mika, i fortellingen om hebreerne i Egypt og i så mange andre fortellinger. Her finner de seg selv igjen, særlig de som i dag er uten land og eiendom.

Det er heller ikke vanskelig for fattige kvinner som er dobbelt undertrykket, å kjenne seg igjen i fortellingen om Sara (1 Mos 12), om Tamar (1 Mos 38), om Rahab (Jos 2), om Ruth, om Maria Magdalena og mange andre. Og personer som Deborah (Dom 5) styrker dem i deres egen kamp.

Arbeidere – med større vansker i historisk analogi – ser seg selv i den samme situasjon som arbeiderne som ble tvunget til å bygge lagerhusene for Faraos (2 Mos 1,11), eller tempelet og palassene for Salomo (1 Kong 5ff). Arbeiderne hører seg selv omtalt når de hører Mika ord om at «Sion ble bygget med blod» (Mika 3.,10). De ser seg selv som håndverkere slik som apostelen Paulus, og oppdager hvordan Bibelen i sterk grad taler om arbeiderne. De opplever et nytt møte med forskriftene for sabbaten (1 Mos 1; 5 Mos 5; 2 Mos 20) og deres rett til å streike og til å hvile.

Den syke, den lamme og den handikappede opplever at de selv blir tatt hånd om av Jesus i fortellingen om hans helbredelser eller i lignelsen om det store gjestebudet (Luk 14,15f).

Når disse ser at Bibelen taler om dem og at Bibelen er opptatt av deres liv og problemer, da føler de seg selv styrket og oppmuntret til å søke forskjellige løsninger. I Bibelen opplever de Guds egen nærhet.

Slik blir Bibelen nærværende i deres kamp. Deres forsøk på å organisere forskjellige grupper og kjempe for sine rettigheter finner de igjen i Skriften. Der også var det tilbakeslag, nøyaktig slik det er i dag. Og Bibelen blir hele tiden mer nærværende og aktuell. Den er ikke lenger fjern, slik som den var da den ble overlevert til dem. Dette er ikke en fundamentalistisk eller «konkordant» måte å lese Bibelen på. Tvert i mot, gruppene vet å holde på en kritisk distanse i forhold til tekstene. De opplever at i historien er det forskjell mellom Bibelens tid og vår egen tid. Det er forunderlig å merke hvor trofast og iherdig de ønsker å lære mere om Israels historie og samfunnet i det jødiske folk på Jesu tid.

På denne måte skjer det at de undertrykte gjenvinner sin historiske hukommelse i bibellesingen. De fattige mister raskt sine røtter. I de tilfeller makter de fattige ikke å ta vare på sine røtter utover den tredje generasjon. Slik er det særlig med de svarte hvis forfedre ble tatt som slaver i sine land og solgt på dette kontinent. Når de hører fortellingen om Guds folk, så gjør de denne fortelling til sin egen historiske hukommelse og søker i denne fortelling også å skape sin egen historie med rike perspektiver for fremtiden. Og når de gjenvinner sin historiske hukommelse, så gjenvinner de også sin egen kultur så langt dette er mulig.

Denne lesing av Bibelen er samtidig dypt åndelig. Det er sant at denne spiritualitet fremtrer på annet vis enn slik vi vanligvis er vant til. Dette er ikke en åndelighet som feires med ritualer. Tvertimot feires den i livets konkrete uttrykksformer. Det materielle liv er nærværende i det åndelige. Ropet, lidelsen, men også fremskritt og de små seire er integrert i Ordet og i sakramentet. Sakramentets symboler som vi benytter, kommer jo også fra det som er konkret og synlig.

Derfor er det også slik at denne bibellesing er profetisk. Med profetisk tenker jeg her både på det som avvises og det som proklameres. Bibelen gir beskjed om Guds mål, han som vil liv og liv i fylde for alle. Den avviser fattigdom, urettferdighet, sult, marginalisering, utbytting. Ja, denne måte å lese Bibelen på begynte med avvisning, men mer og mer proklameres det nye, solidaritet i praksis, det å leve i et fellesskap som deler med hverandre, et fellesskap der nye modeller for fellesskapets liv blir skapt. Slik blir håpet synlig i fellesskapets solidaritet.

Men viktigere er det at de fattige selv blir medarbeidere i fortolkningsprosessen. Når de gjenoppdager seg selv i Bibelen, så begynner de å elske den mer og mer. Det er deres bok. Den taler om deres problemer, og den foreslår hvordan vi skal løse dem. I sine konkrete liv fortsetter de fattige å studere Bibelen mer og mer. Jo mer de studerer Bibelen, jo mindre trenger de den kunnskap som de akademiske kretser mener er

nødvendige. Litteraturen og kursene til CEBI gir dem tilstrekkelige elementer slik at de kan foreta reisen alene. Det som i første rekke er nødvendig, det konkrete spørsmål om Gud og Guds vilje, har de allerede, og det er allerede vel formulert. Derfor skjer det også at de så raskt penses inn mot de fundamentale nøkler i Bibelen. Kors og slaveri er så nærværende i deres liv at disse forhold sender dem rett inn i Skriften.

Denne måte å lese Bibelen på kommer ikke fra akademiske kretser. Den kommer fra den pastorale tjeneste, fra små menigheter som kommer sammen for å leve ut sin tro. Spørsmålene er født ut fra dagliglivets virkelighet. Joda, de akademiske kretser bidrar, ja de bidrar i betydelig grad til reisen. Men bare i den grad de akademiske kretser vet å stille seg til tjeneste for denne reisen. Et nytt språk går gjennom tekstene, et språk som har vokst frem i Latin-Amerika. Det er enkelt språk, det er tilgjengelig for alle, også for den enkelte. Det er de som sier at tekstene ikke blir utlagt vitenskapelige nok. Men da blander de sammen vitenskap med stortalenhet og med vanskelige uttrykksmåter. Eller de forsøker å gjøre det som alltid er gjort i våre samfunn; de forsøker å garantere sin egen makt ved hjelp av kunnskap som er begrenset til en utvalgt gruppe av spesialister.

I dag må vi si at akademiske kretser har bidratt meget til en ny måte å lese Bibelen på. De lytter til spørsmålene som kommer fra folk, og de stiller sin kunnskap til tjeneste. På dette vis fortsetter folket å være de egentlige medarbeidere i fortolkningen av Skriften, selv for de akademiske kretser. Det øvrige er tjeneste. Da er det også interessant at denne bibelbevegelse i Latin-Amerika har frembragt en rekke akademiske prosjekter. Det er fra disse gruppene at de fleste bibelske studieprosjekter innen bibelfagene kommer i dag.

Vi, Bibelen og de fattige

Jeg er også bedt om å berøre spørsmålet: Hva vil skje med oss dersom vi blir oss bevisst den bibelvekkelse som i dag foregår i Latin-Amerika. Jeg forstår at dette spørsmålet kommer fra dere, fra dere som har gitt meg denne anledning til å tale.

Dersom jeg ser på meg selv, er jeg selv en del av den prosessen som jeg har beskrevet, og det er derfor ikke mye jeg kan føye til. Jeg har forsøkt å stille meg selv til tjeneste for folket og for deres bibellesning. Jeg opplever at jeg gjør dette på kritisk vis, med forslag om både korreksjoner og forbedringer når jeg ser lettvinde fortolkninger, en forhastet fundamentalisme eller en reduksjonisme av Skriften som er grunnet på manglende kunnskap om hele Den Hellige Skrift. Jeg for-

søker å gjøre dette med kjærlighet og solidaritet, overbevisst om at det er fellesskapets og menighetens rett å fortolke Skriften. Med all min kapasitet ønsker jeg at Bibelen skal vende tilbake til de fattige, og dette gjør jeg i tro. Det er viktig at de folkelige fellesskap og menigheter igjen vet å verdsette Skriftene, for det var til dem Skriftene ble gitt.

Det er vanskelig for meg å si hva som bør skje for dere. Jeg kan bare fortelle det som har skjedd, og håpe at det kan fremkalle reaksjoner. Ånden blåser dit den vil, og slik den vil. Den vil også blåse blant dere. Den vil også fremkalle respons og reaksjoner på sitt vis.

Det jeg kan gjøre, er å stille noen spørsmål: For det første, så ber jeg om forståelse for det som skjer på vårt kontinent. Jeg ber om forståelse for problemene som møter oss, såvel som for den tro som bringer oss sammen og som gjør at vi søker løsninger i Bibelen. Lytt til oss med et vennlig øre. Skaff dere informasjon om oss ved å spørre oss.

For det andre, ber jeg om deres solidaritet. Vi er i sterk nød og har behov for venner, fordi vi er omringet av så mange fiender. Venner som ikke er paternalistiske og vil bestemme, men også venner som ikke vil godta og bekrefte alt vi gjør, men som vil være kritiske. Kritiske venner. Venner som forstår vår lidelse og vil hjelpe oss og støtte oss.

For det tredje, så ber jeg om deres aktive støtte. Ta oss med i deres bønner. Se på oss som deres brødre og søstre som er opptatt av å leve ut troen både dypt og alvorlig, med kjærlighet til Guds eget ord. Og be særlig for oss at de sår som skapes av sult og hunger, sykdom og barnedødelighet, arbeidsledighet og ødeleggende krefter, ikke blir for tunge å bære.

* Opprinnelig holdt som Berggravforelesning ved Det norske bibelselskaps representantskapsmøte 2.6.1992. Oversettelse ved Ole Christian Kvarme. Carlos A. Dreher er luthersk teolog fra Brasil, leder av CEBI (Centro de Estudos Biblicos – Senter for Bibelstudier).

The Bible to the people: Impulses from the Bible Movement in Latin America

Delivered originally as the yearly Berggrav Lecture of the Norwegian Bible Society, the author first describes the history and background of the Bible Movement. Then he deals with such issues as the poor in the Bible, the poor people's reading of the Bible, and finally applies the Latin American experience to the situation in Europe.